



**Divi Thomae Aquinatis Doctoris Angelici Opera Omnia**

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impressionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

**Thomas <von Aquin, Heiliger>**

**Venetiis, 1593**

1 Vtrum Deus debeat timeri.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](#)

## QVAEST. XIX.

tur de ipso diabolo, potest referri ad spē, qua sperat fe de sanctis uictoriam obtinere, secundum illud qđ supra præmisiter. Hēt fidutiam, qđ lordanis influat in os eius. Hēc autem non est spes, de qua loquimur.

**E**nchiridit. **A**D SECUNDUM dicendum, qđ sicut Aug. \* dicit in Enchiridiō, Fides est & malorum rerum, & bonarum & præteritū, & præsentū, & futurū, & suarū, & alienarū. Sed spes nō est nisi rerum bonarū futurarum ad se pertinentiū: & id magis potest esse fiducia informis in damnatis, quam spes, quia dona diuina non sunt eis futura possibilia, sed sunt eis absentia.

**A**D TERTIUM dicendum, quod defectus speci in damnatis nō uariat demeritum, sicut nec euacatio speci in beatis auger meritan: sed utrumq; cōtinuit propter mutationem status,

## ARTICVLVS IIII.

Vtrum spes uiatorum habeat certitudinem.

**V**er. q.4. art. 2. ad 4. **A**D QUARTVM sic pcedi. Vñ qđ spes uiatorū nō habet certitudinē. Spes n. est in uoluntate sicut in subiecto: sed certitudo nō pertinet ad uoluntatē, sed ad intellectū. ergo spes non habet certitudinem. ¶ 2 Pr̄t. Spes ex gratia & meritis prouenit, ut supra\* dēlūm est: sed in hac uita scire per certitudinē non possumus, quod gratiam habeamus, ut supra dīctū t̄ est. ergo spes uiatorum non habet certitudinem.

¶ 3 Pr̄t. Certitudo cē nō p̄t de eo, qđ p̄t deficere: H̄ sed multi uiatores habētes sp̄s, deficiūta cōsecutiō beatitudinis. ergo spes uiatorū non hēt certitudinē.

**S**ED CONTRA est, quod spes est certa expectatio future beatitudinis, sicut Magister dicit 26. dis. 3. sententiārum, quod potest accipi ex hoc quod dicitur 2. ad Timo. I. Scio cui credidi, & certus sum, quia potens est depositum meum seruare.

**R**ESPON. Dicendum, quod certitudo inuenitur in aliquo duplicitate, lessentialiter, & participatiue. Essentialiter quidem inuenitur in ui cognoscituia: participatiue aut̄ i oī eo, qđ a ui cognoscituia mouetur in fallibiliter ad finē suū, secundū quē modū dī, qđ natura certitudinaliter operatur tanquā mota ab intellectu diuino certitudinaliter mouente unum- quodque ad suū finē. Et per hunc ēt modum uirtutes morales certius arte dñr operari, inquantuī per modū naturae mouētur a rōne ad suos actus. Et sic ēt spes certitudinaliter tendit in suum finem, quasi particeps certitudinem a fide, quē est in ui cognoscituia. Vnde pater responso ad Primum.

**A**D 11. dicendū, qđ spes nō innititur principaliter gratia iam habitā, sed diuinā omnipotētia & misericordia, & per quam etiam qui gratiam non hēt, eam consequi potest, ut si ad uitam aternam perueniat. De omnipotētia autem Dei & misericordia eius certus est quicunque fidem habet.

**A**D 111. dicendū, qđ hoc, quod aliqui habentes sp̄s, deficiant a consecutione beatitudinis, contingit ex defectu liberī arbitrii ponentis obſtagulum peccati, n̄ aut ex defectu diuinæ potētiae, uel misericordia cui spes inuiti. Vñ hoc nō p̄iudicat certitudini sp̄s.

Super quest. decima-  
nona articulum pri-  
mum.

## QVAESTIO XIX.

De dono timoris, in duodecim articulos diuina.

I  
N ar. 1. q. 19. aduer-  
te, qđ ut in prime  
partis commentariis  
dictum est, malū cul-  
pe instantium dicit a

**E**INDE considerandū est de dono timoris.



**E**t circa hoc queruntur duodecim.

¶ Primō, Vtrū De debet timeri.

¶ Secundō, De diuīsione timoris in timorem filiale, intiale, seruile, & mundanum.

¶ Tertiō, Vtrum timor mundanus semper sit malus.

¶ Quartō, Vtrum timor seruile sit bonus.

¶ Quintō, Vtrum sitidē in substātia cum filiali.

¶ Sextō, Vtrum adueniente charitate excludatur timor seruile.

¶ Septimō, Vtrum timor sitūtiūm sapientiæ.

¶ Octauō, Vtrum timor initialis sit idem in substātia cum timore filiali.

¶ Nonō, Vtrum timor sit donū Spiritus sancti.

¶ Decimō, Vtrum crescat crescatē charitate.

¶ Undecimō, Vtrum maneat in patria.

¶ Duodecimō, Quid respondeat ei in bus & fructibus.

## ARTICVLVS PRIMUS

Vtrum Deus timeri.

**A**D PRIMUM sic procedatur. Videamus.

Deus timeri non possit. Obiectum est malum futurum, ut supra⁹ habitum est exp̄s omnia mali, cū sit ipsa bona Deus timeri non potest.

¶ 2 Pr̄t. Timor sp̄i opponitur: sed sicut deo. ergo non possimus & simul cōvenimus.

¶ 3 Pr̄t. Sicut Philo dicit in 2. Reth. de quib; nobis mala pleniorū: sed mala in nobis a Deo, sed ex nobis p̄is, secundum 13. Perditio tua ex Israhel, ex meauxilium.

Deus timeri non debet.

SED CONTRA est, qđ dicit Ier. no timebit te o rex gentium? Et Malachi. Si nūs, ubi timor meus?

**R**ESPON. Dicendum, qđ sicut sp̄s habet biectū, qđ orū una cōt̄ ipsum bonū fūnū adēptionē quis expectat: aliud aut̄ ē simili per quem expectat se ad ipsiū quod sp̄s. timor duplex obiectū habere potest, cōt̄ est ipsum malum, quod homo refugit, cōt̄ est illud, a quo malum prouenire potest, nō Deus, qui est ipsa bonitas, oīcēdūm ē senō potest, sed secundo modo potest, cōt̄ timoris, inquantuī s̄ ab ipso, nō per cōfūtū ad ipsum nobis p̄t aliquod malum immixtū ipso quidem potest nobis imminere, nō ēt nō est simpliciter malum, sed secundum genitū aut̄ simpliciter. Cūm n. bonū dicatur in mem̄, malū aut̄ importū huius ordinis malū, lud est malum simpliciter, quod excludit in fine ultimo, quod est malum culpe. Malum nō est quidē malū, inquantuī p̄tātū, cōt̄ culare bonum: est t̄ bonū simpliciter, cōt̄ pendet ab ordine finis ultimi. Per cōjūcū ad Deū p̄t nobis mālū p̄ne p̄uenire, cōt̄ mur. Et per hunc modum D̄s p̄t, & dēm̄ur.

AD PRIMUM ergo dicendū, qđ rō illud.

¶ malum quod homo refugit, ē timor.

AD 11. dicendum, qđ in Dōo cōfūtū

**I**N. questionis dubium occurrit ex Durando in 34. distin<sup>tio</sup>. tertii sententiarum, quæstione quarta: Pro quanto hic dicatur, quod si aliquis conuertatur ad Deum propter timorem golgi, erit timor filialis. Nam filiorum est timore offendam patris arguit sequitur Durandus quod hec opinio in hoc defecere videtur, quod potest immutatum obiectum timoris malum culpa. Hoc enim propter fallum est: quod timor dividitur hic, prout per ipsum conuertitur ab eo. Et fugiendo, vel committendo peccatum, ac per hoc committente vel fugere peccatum, non est actus electus timoris, sed imperatus ab eo. Et consequenter peccatum non effimida obiectum personale datur a timore.

**A**D TERTIUM dicendum, quod malum culpa nostra est deo sicut ab auctore, sed est a nobis ipsiis, in quantum a deo recessimus: malum autem pena est quidem a deo aetere, in quantum habet rationem boni, prout est iustum, secundum quod iuste nobis pena infligitur. Licet hoc primordialiter ex merito nostri peccati contingat, secundum quem modum dicitur Sap. 1. Quod Deus mortem non fecit, sed impi manibus, & uerbis accusserunt illam.

## ARTICVLVS II.

Vtrum timor conuenienter diuidatur in filiale, initiale, seruile, & mundanum.

**A**D SECUNDVM sic procedit. Vr. quod inconvenienter diuidatur timor in filiale, initiale, seruile, & mundanum, \* Dam. enim in 2. lib. ponit sex species timoris. scilicet timori, erubescere, timori & alia, de quibus supra ter ditum est, que*ū* hac divisione non tanguntur, ergo uidetur quod hec diuisio timoris sit inconveniens.

**T** 2 Præt. Quilibet horum timorum, uel est bonus, uel malus: sed aliquis est timor, scilicet naturalis, qui ne*ū* bonus est moraliter, cum sit in demonibus, secundum illud Iacob. 2. Demones credunt, & contremiscunt: neque est malus, cum sit in Christo, secundum illud Marc. 14. Capit Iesus patere & tondere: ergo timor insufficiens diuiditur secundum predita.

**T** 3 Præt. Alia est habitudo filii ad patrem, & uxoris ad uirum, & ser-

**A** obiectorum, ad que couertuntur. Superior autem, scilicet in precedenti libro, dictum est, quod peccata huiusmodi ex ipsis timoribus, & amoribus alleuantur potius quam grauentur, nec trahunt ad aliquam mali moralis specie. Dictum siquidem est, quod mulier necessitate uictus adulterio contentiens, non incurrit duas

deformitates: auaritia, & luxuria: sed talis luxuria tantum, que alleuantur ex illa causa.

**A**d hoc dicitur, quod tendere inordinate in haec obiecta scilicet bonum carnis & bonum mundi, contingit uno modo secundum se, ut contingit in his, qui sunt auari, vel ambitionis: qui ad bona mundi, & luxuriosi, celebri quo*ū* ad bona carnis, alio modo secundum solam comparationem aliud bonum mundi, quod debet eis anteponi, ut contingat in his qui continent quidem sine suis rebus, & honoribus, naturali sanitate, & licet delectationibus: sed superueniente occurrat quo opereretur uel aliquid ho-

Lib. 2. fons.  
Magist. 34. dist. 3. lib. sententiarum.

**R**ESPON. dicendum, quod de timore nunc agimus, secundum quod per ipsum aliquo modo ad Deum couertitur, vel ab eo avertitur. Cum n. obiectum timoris sit malum, quandoque homo propter mala, que timet, a deo recessit: & iste dicit timor humanus, vel mundanus. Quandoque autem homo propter mala, que timet ad deum conuertitur, & inheret: quod qui dem malum est duplex. Malum poena, & malum culpa. Si ergo aliquis conuertatur ad deum, & ei inharet propter timorem poena, erit timor filialis. Si autem propter timorem culpa, erit timor filialis. Non filiorum est timore offendam patris. Si autem propter utrumque, est timor initialis, qui est medius inter utrumque timorem. Vtrum autem malum culpa possit timeri, supra dist. est, cu*ū* de passione timoris ageret.

**A**D PRIMUM ergo dicendum, quod Dam. diuidit timorem, secundum quod est patrimonio anime. Hec autem diuisio terio, vel infidelitate fit malus tam timor, non alia malitia, quam illius infidelitas, vel adulteria: ac per hoc non incurrit peccatum diuarium deformitatis, sed aliquatenus excusat eius negatio, vel fornicatio ex iusto amore proueniens. Sicut uniuersaliter ordinans medium malum ad finem bonum, vel non malum, puta uirtutem, sanitatem, & huiusmodi, unicam deformitatem incurrit, & aliquatenus excusat, quamvis totius appetitus, & actus sit malus moraliter. Et sic intelligendu*ū* dicta haec, & in consequenti articulo, & alibi omnia con-

1.2. q. 42. r. 3